

**SHIVAJI UNIVERSITY
KOLHAPUR**

**Revised Syllabus for
Bachelor of Arts
Part III**

**Subject: - Philosophy
Syllabus to be implemented from June 2009 onwards.**

A] Orddinance and Regulations
(As applicable to degree / progeramme)

B] Shivaji University, Kolhapur
Revised Syllabus for
Bachelor of Arts

1. **TITLE:-** Subject – Philosophy special under the Faculty of social science

2. **Year of Implementation:** - Revised syllabus will be implemented From Jane .
2009 on wards.

3. **General Objectives Of The Course / Papers:-**

1. To make acquainted with Indian and Western Philosophy
2. To impart value education
3. To Explain the major teaching of Indian and Western Thinkers
4. To discuss the major problems of Philosophy
5. Explain the importance of Indian systems of Philosophy

4. **DURATION :-**

- The course shall be a full time course
- The duration of course shall be of Three years.

5. **PATTERN:-**

- Pattern of Examination will be Annual.

6. **MEDIUM OF INSTRUCTION:-** English / Marathi

The medium of instruction shall be in English or Marathi. (as applicable to the course/ programme concerned.)

7. **STRUCTURE OF COURSE:-**

THIRD YEAR ---- (NO OF PAPERS – Five)

Sr.No	Subjects	Marks
1.	Philosophy Paper- IV. Systems of Indian Philosophy	100
2.	Philosophy Paper-V. Western Philosophy (Modern and Recent)	100
3.	Philosophy Paper-VI (a). Traditional Logic and Scientific Method or VI. (b). Symbolic Logic	100
4.	Philosophy Paper-VII(a) Philosophy of Religion or VII(b) Philosophy of Saints	100
5.	Philosophy Paper-VIII(a) Contemporary Philosophy (Indian & Western) Or VIII(b) Philosophy of Education	100

8. UNIT AND NO. OF LECTURES :-

UNIT	No. of Lectures
1	(No. of Lectures -15)
2	(No. of Lectures -15)
3	(No. of Lectures -15)
4	(No. of Lectures -15)
5	(No. of Lectures -15)
6	(No. of Lectures -15)
7	(No. of Lectures -15)
8	(No. of Lectures -15)

9. STANDARD OF PASSING:-

As Prescribed under rules & regulation for each degree/programme.

10. RECOMMENDED READING :-

- Basic Reading
- Additional Reading
- References - The list of Books is mentioned at the end of the syllabus

11. EQUIVALENCE IN ACCORDANCE WITH TITLES AND CONTENTS OF PAPERS – (FOR REVISED SYLLABUS)

Sr.No	Title of Old Paper
1.	Philosophy Paper- IV. Systems of Indian Philosophy
2.	Philosophy Paper-V. Western Philosophy (Modern and Recent)
3.	Philosophy Paper-VI (a). Traditional Logic and Scientific Method or VI. (b). Symbolic Logic
4.	Philosophy Paper-VII(a) Philosophy of Religion or VII(b) Philosophy of Saints
5.	Philosophy Paper-VIII(a) Contemporary Philosophy (Indian & Western) Or VIII(b) Education in Human Values

Sr.No	Titel Of New Paper
1.	Philosophy Paper- IV. Systems of Indian Philosophy
2.	Philosophy Paper-V. Western Philosophy (Modern and Recent)
3.	Philosophy Paper-VI (a). Traditional Logic and Scientific Method or VI. (b). Symbolic Logic
4.	Philosophy Paper-VII(a) Philosophy of Religion or VII(b) Philosophy of Saints
5.	Philosophy Paper-VIII(a) Contemporary Philosophy (Indian & Western) Or VIII(b) Philosophy of Education

NOTE :-

The syllabus of the above mentioned five papers is as following
Shivaji University, Kolhapur

Revised Syllabus of B.A.Part-III (Philosophy)
(Implemented form June,2009)

Paper IV: - Systems of Indian Philosophy

(Note: - The heterodox systems (Carvaka, Jainism & Buddhism) and Advaita Vedanta being included in B.A Part –I Philosophy course, are not included in this course.

Section – I

1. Vedic and Upanisadic Philosophy:-

- A) Vedic deities – Polytheism and Monotheism
- B) Upanisadic conceptions of at man and Brahman

2. Bhagavadgita:-

- A) Jhanayoga and Karmayoga
- B) Dhyanyoga and Bhaktiyoga
- C) The concept of Ideal Person

3. Samkhya:-

- A) The nature of Prakriti and Purusa]
- B) Evolution of Prakriti
- C) Theory of Causstion (Satkarayada)

4.Yoga:-

- A) Yoga Philosophy – Astaangayoga
- B) Types of Samadhi
- C) Nature and Place of God in Yoga Philosophy.

Section-II

5. Vaisesika:-

- A) Nature of Vaisesika Philosophy
- B) Classification of Padarthas (Seven Categories)
- C) Theory of Atomism

6. Nyaya:-

- A) The Nature and Kinds of Pramanas
- B) Nature and kinds of Pratyaksa and anumana
- C) Hetvabhasa

7. Visistadvaita of Ramanuj:-

- A) Cit, Acit and Isvara
- B) The meaning of “Tattvamasi”
- C) Criticism of Kevaladvaita

8. Dvaita and Maddhava:-

- A) Five kinds of Bheda
- B) Reality of world
- C) Nature of Moksha

विभाग पहिला

१. वैदिक व उपनिषदिक तत्त्वज्ञान :-
    - अ. वैदिक देवता-एकेश्वरवाद, अनेकेश्वरवाद
    - ख. उपनिषदातील आत्मन व ब्रह्मन संकल्पना
  २. भगवद्गीता :-
    - अ. ज्ञानयोग आणि कर्मयोग
    - ख. ध्यानयोग आणि भक्तियोग
    - क. आदर्श पुरुषाची संकल्पना
  ३. सांख्य :-
    - अ. प्रकृती व पुरुषाचे स्वरूप
    - ख. प्रकृती उत्क्रांती
    - क. भक्कार्यवाद
  ४. योग :-
    - अ. योग तत्त्वज्ञान-अष्टांगयोग
    - ख. भ्रमाधीचे प्रकार
    - क. योग दर्शनातील ईश्वराचे स्वरूप व स्थान
- विभाग दुसरा**
५. वैशेषिक :-
    - अ. वैशेषिक तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप
    - ख. भात पदार्थ
    - क. परमाणुवादाचा सिद्धांत
  ६. न्याय :-
    - अ. प्रमाणाचे स्वरूप व प्रकार
    - ख. प्रत्यक्ष आणि अनुमानाचे प्रकार
    - क. हेत्वाभास
  ७. विशिष्टाद्वैत (रामानुज) :-
    - अ. चित्, अचित् आणि ईश्वर
    - ख. 'तत्त्वमात्रि' चा अर्थ
    - क. केवळाद्वैत वादाची टिका
  ८. द्वैत (माधवाचार्य) :-
    - अ. भेदाचे पाच प्रकार
    - ख. जगाचे सत् स्वरूप
    - क. मोक्षाचे स्वरूप.

Books for Readings:-

1. श्री. ह. दिक्षित :- भारतीय तत्त्वज्ञान
2. ग. ना. जोशी :- भारतीय तत्त्वज्ञानाचा बृहद् इतिहास
3. भा. ग. कोतकर :- भारतीय तत्त्वज्ञानाची रूपरेखा
4. पी. डी. चौधरी :- भारतीय तत्त्वज्ञानाचा इतिहास

Books for Readings:-

1. Dr. S. Radhakrishnan: - Indian Philosophy Vol. I & II
2. Chartterji and Dutta :- Introduction to Indian Philosophy
3. Hiriyanna :- Outlines of Indian Philosophy.

Paper No – V.
Western Philosophy (Modern and Recent)

Section-I

- 1. Spinoza:-**
  - A) Theory of Knowledge
  - B) Doctrine of substance, Attributes and modes
  - C) Concept of God – Pantheism
- 2. Leibnitz:-**
  - A) Theory of monads
  - B) Doctrine of Pre-established harmony
  - C) Arguments for the existence of God.
- 3. Hume:-**
  - A) Objects of Human Knowledge
  - B) Theory of causation
  - C) Scepticism
- 4. Kant:-**
  - A) Critical Philosophy
  - B) A priori synthetic Propositions
  - C) Forms of perception and categories of understanding

Section-II

- 5. Idealism:-**
  - A) T.H. Green's Idealism
  - B) F.H. Bradley's Absolute Idealism-Appearance and Reality
- 6. Materialism:-**
  - A) Marxism:- Historical Materialism
  - B) Marxism: - Dialectical Materialism.
- 7. Pragmatism:-**
  - A) Willian James's-Radical empiricism.
  - B) The Pragmatic theory of truth (Willian James)
- 8. Realism:-**
  - A) Sense data
  - B) Existence of external world

पेपत्र ५ पाश्चात्य तत्त्वज्ञान
(आधुनिक व आर्वाचिन)

विभाग पहिला

१. विनोदज्ञा :-

- अ) ज्ञान सिध्दांत
- ब) दृश्य, गुण आणि विकार सिध्दांत
- क) ईश्वराची संकल्पना - सर्वेश्वरवाद

२. लायब्रिज :-

- अ) चिद्विज्ञान सिध्दांत
- ब) पूर्ण प्रस्तापित बुभंवादाचा सिध्दांत
- क) ईश्वराच्या अस्तित्वा विषयीचे युक्तीवाद

३. ह्यूम:-

- अ) मानवी ज्ञानाचे घटक
- ब) कारणता सिध्दांत
- क) संदेहवाद (संशयवाद)

४. कांट :-

- अ. चिकित्साक तत्त्वज्ञान
- ब. अनुभवपूर्ण संश्लेषक विधाने
- क. संवेदनाचे आकार आणि आकलनाचे षर्ग

विभाग दुसरा

५. चिद्विज्ञान:-

- अ. टी. एच. वीनचा चिद्विज्ञान
- ब. एफ. एच. ब्रॅडलेचा निरूपणाधिक चिद्विज्ञान, आभास आणि अस्त्य

६. जडवाद:-

- अ. मार्क्सवाद-ऐत्याहासिक जडवाद
- ब. पदं पदात्मक जडवाद

७. कार्यवाद:-

- अ. विल्यम जेम्सचा अनुभववाद
- ब. अस्त्य विषयक कार्यवादी उपपत्ती विल्यम जेम्स

८. वास्तववाद:-

- अ. वेदन दत्त उपपत्ती
- ब. आहय जगाचे अस्तित्त्व

Books for Reading:-

1. दि. य. देशपांडे :- आर्वाचीन पाश्चात्य तत्त्वज्ञान भाग 1 व 3
2. ग. ना. जोशी :- पाश्चात्य तत्त्वज्ञानाचा इतिहास खंड 2 व 3
3. W.K. Wright: - A History of modern philosophy.
4. D.M. Datta: - Chief currents of contemporary.
5. John Passmore: - Hundred years of Philosophy.

Books for Reference:-

1. डे. ड. पाडेकर :- मराठी तत्त्वज्ञान महाकोश खंड 1 व 2
2. G. I. Warnock :- English Philosophy since 1900
3. D. I. O. Connoz :- A critical History of Western Philosophy.

Paper No- VI (a)
Traditional Logic and Scientific Method
Section-I

1. Nature of Logic:-

- A) Definition and Nature of Logic
- B) Deductive and Inductive Inference
- C) Proposition, Sentence and Terms

2. Classification of Propositions:-

- A) Categorical Propositions
- B) Conditional Propositions
- C) Distribution of Terms in A, E, I, O Propositions

3. Immediate Inference:-

- A) Opposition of Proposition
- B) Education: - Conversion and Obversion

4. Mediate Inference:-

- A) Categorical Syllogism
- B) Mixed Hypothetical Syllagism

Section-II

5. Scientific Method:-

- A) Nature of Scientific Method
- B) Stages of Scientific Method

6. Hypothesis:-

- A) Definition and Nature of Hypothesis
- B) Conditions of Valid Hypothesis
- C) Verification and Proof of Hypothesis

7. Laws of Nature and Explanation:-

- A) Meaning and Types of Laws
- B) Kinds of Laws of nature
- C) Scientific Explanation-Kinds of Scientific Explanation

8. Fallacies:-

- A) Formal Fallacies
- B) Verbal Fallacies
- C) Non – Verbal Fallacies

1. K.T. Basantani: - Introduction to Logic

2. Cohen and Nagel: - Introduction to Logic and Scientific Method.

3. Gupta S. P.: - Logic and Scientific Method

4. Hirawe, Pitake &:- Scientific Method

Dr. (Smt.) Patankar (Shivaji University Publication)

पेपर नं ६ अ
पारंपारिक तर्कशास्त्र आणि वैज्ञानिक पध्दती
विभाग पहिला

---

१. तर्कशास्त्राचे स्वरूप:-

- अ. तर्कशास्त्राची व्याख्या व स्वरूप
- ब. निगामी आणि विगामी अनुमान
- क. विधान , वाक्य व पदे

२. विधानांचे वर्गिकरण:-

- अ. निरूपाधिक विधाने
- ब. सोपाधिक विधाने
- क. A,E,I,O विधानांतील पदांची व्याप्ती

३. अव्यवहित अनुमान:-

- अ. विधान प्रतियोगी अनुमाने
- ब. उत्कर्षण परिवर्तन आणि प्रतियर्तन

४. व्यवहित अनुमान:-

- अ. सरल संविधान
- ब. मिश्रअनुलंभ संविधान

विभाग दुसरा

५. वैज्ञानिक पध्दती:-

- अ. वैज्ञानिक पध्दतीचे स्वरूप
- ब. वैज्ञानिक पध्दतीच्या अवस्था

६. अभ्युपगम (सिद्धांतकल्पना) :-

- अ. अभ्युपगमाची व्याख्या आणि स्वरूप
- ब. युक्त अभ्युपगमाच्या अटी
- क. अभ्युपगमाची प्रचिती व सिद्धता

७. निष्कर्षाचे नियम व उपपादन (स्पष्टिकरण) :-

- अ. नियमाचा अर्थ व प्रकार
- ब. निष्कर्षाच्या नियमाचे प्रकार
- क. वैज्ञानिक उपपादन-वैज्ञानिक उपपादनाचे प्रकार

८. तर्क दोष :-

- अ. आकारिक तर्कदोष
- ब. शाब्दिक तर्कदोष
- क. अ-शाब्दिक तर्कदोष

Books for Reading:-

1. श्रीनिवास हरी दिक्षित :- तर्कशास्त्र
2. हुल्याळकर , काळे, काणळे :- भुगम, तर्कशास्त्र आणि वैज्ञानिक पध्दती
3. नांगरे, वाघमोडे हिरणे :- पारंपारिक तर्कशास्त्र, (शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन)

Books for Reference:-

1. प्रा . मुकुंद कदम :- भुलभ तर्कशास्त्र
2. डॉ . ज . रा. दामोळे :- वैज्ञानिक पध्दती
3. नांगरे पिटके फरतारे:- वैज्ञानिक पध्दती
वाघमोडे व हिरणे (शिवाजी विद्यापीठ प्रकाशन)

Paper No- VI (b)
Symbolic Logic
Section-I
(Propositional Logic)

1. Nature of Logic:-

- A) Definition, Logic as a formal science of inference
- B) Deductive and inductive inference
- C) Categorical Propositions

2. Symbolization of Propositions and Basic Truth-tables:-

- A) Simple and Compound Propositions
- B) Symbolization of Propositions Propositional variables, Propositional constants and Propositional connectives.
- C) Basic Truth-tables of Negation, Conjunction, Disjunction Implication and Equivalence.

3. Decision Procedure for Testing the Statement forms:-

- A) Truth-table Method
- B) Shorter Truth-table Method

4. Formal Proof:-

- A) Rules of inference and Rules of Replacement
- B) Method of Direct Proof, Conditional Proof and Indirect Proof.
- C) Proofs of Tautologies by conditional Proof and Indirect Proof.

Section-II
(Predicate Logic)

5. Quantificational Logic:-

- A) Quantification-Definition, kinds of quantification
- B) Singular and General Propositions, Universal and Existential Propositions.
- C) Individual variables and Individual constants.

6. Rules of Quantification (Preliminary Version):-

- A) Rules of Quantification
  - 1. U.I.
  - 2. U.G.
  - 3. E.I.
  - 4. E.G
- B) Formal Proof of Argument involving Quantified Propositions.

7. Multiply General Propositions and Revised rules of Quantification:-

- A) Singly General and Multiply General Propositions.
- B) Free and Bound variables, symbolising multiply General Propositions.
- C) Revised Rules of Quantification, Proofs of arguments involving multiply General Propositions.

8. The Rule of Quantifier Negation and Logical Truths:-

- A) Rule of Quantifier Negation
- B) Demonstration of Logical Truths involving Quantifiers

पेपत्र ६ (ख)
आधुनिक (चिन्हांकित) तर्कशास्त्र
विभाग - १
विधानीय तर्कशास्त्र

---

१. तर्कशास्त्राचे स्वरूप :-

- अ. व्याख्या. तर्कशास्त्र - अनुमानाचे एक आकारिक शास्त्र
- ब. निगामी व विगामी अनुमान
- क. निरूपपाधिक विधाने

२. विधानांचे चिन्हांकन आणि मूलभूत सत्यता कोष्टके :-

- अ. साधी आणि संयुक्त विधाने
- ब. विधानांचे चिन्हांकन - विधानीय चरे, विधानीय अचरे आणि विधानीय संयोजके
- क. निषेधन, संधी, पैकल्पिक, सोपाधिक व सममूल्य विधानांची मूलभूत सत्यता कोष्टके

३. विधानसंधांची सत्यासत्यता तपासण्यासाठी निर्णय प्रक्रिया :-

- अ. सत्यता सारिणी पध्दत
- ब. लघु सत्यता कोष्टक पध्दती

४. आकारिक सिद्धता :-

- अ. अनुमानाचे नियम व पर्यायणाचे नियम
- ब. प्रत्यक्ष सिद्धता पध्दत, सोपाधिक सिद्धता पध्दत व अप्रत्यक्ष सिद्धता पध्दत
- क. सर्वदासत्य विधानांची सोपाधिक व अप्रत्यक्ष पध्दतीने सिद्धता

विभाग - २
(विधेय तर्कशास्त्र)

५. संख्यापनीय तर्कशास्त्र :-

- अ. संख्यापन : व्याख्या, संख्यापनाचे प्रकार
- ब. एकवाची आणि सामान्याची विधाने पैशिष्यक व असिद्धवाची विधाने
- क. व्यक्ती चरे व व्यक्ती अचरे

६. सांख्यिकरणाचे नियम :-

- अ. 1.U.I., 2.U.G 3.E.I. 4. E.G
- ब. सांख्यिकृत विधानानीयुक्त युक्तिवादांची आकारिक सिद्धता

७. अहुसामान्यवाची विधाने आणि सांख्यिकरणाचे सुधारित नियम :-

- अ. एक सामान्यवाची आणि अहुसामान्यवाची विधाने
- ब. मुक्त व अदृढ चरे, अहुसामान्यवाची विधानांची चिन्हांकने
- क. सांख्यिकरणाचे सुधारित नियम, अहुसामान्यवाची विधानानीयुक्त युक्तिवादांची सिद्धता

८. संख्यापक निषेधाचा नियम व तार्किक सत्यांची सिद्धता

- अ. संख्यापक निषेधाचा नियम
- ब. सांख्यिकृत तार्किक विधानांची सिद्धता

Books for Study:-

1. Copi I.M. Symbolic Logic V Edn. Macmillan Publishing Co. London, New York.
2. Rich Elaine, Knight Kevin, Artificial Intelligence 2nd ed. Tata MC Graw Hill, 1995
3. डॉ. भु.शि. आबलिंगे डॉ.मो. प्र. मराठे :- तर्कवेत्ता भाग १ व २
4. प्रा.मे. पु. वेगे. आकारिक तर्कशास्त्र, कॉटिनेटल प्रकाशन. पुणे
(परीक्षेच्या दृष्टीने या पुस्तकातील देवनागरीमधील प्रतिकांचे उदा. क. ख. ग. यांचे रूपांतर रोमन प्रतिकांमध्ये म्हणजेच P,Q,R मध्ये केले जातील.)
5. डॉ. श्री.आर. जोशी. प्रा.एन.व्ही.कुलकर्णी
प्रा.इ.आर.मठवाले. 'तर्कविधा' भाग १ व २

Books for Reference:-

1. प्रा.दि.य. देशपांडे :- आंकेतिक तर्कशास्त्र
2. प्रा.व्ही.व्ही.अकोलकर :- तर्कदीपिका
3. Korde and Sawant :- Elements of Logic
4. K.B Nangare. Dr.P.B.Chougule, R.V.Pharatara :- Modern Logic
:- (Shivaji University Publication)

Paper No.-VII (a)
Philosophy of Religion

Section-I

- 1. Nature of Philosophy of Religion:-**
  - A) Definition, Nature and Scope of Philosophy of Religion
  - B) Relation of Philosophy of Religion to religion.
  - C) Relation of Philosophy of Religion to theology and Philosophy.
- 2. Nature of Religion:-**
  - A) Definition and meaning of religion.
  - B) Types of Religion- Tribal, national and universal religion.
- 3. Theories of Religion:-**
  - A) Cognitive, emotive and volitional
  - B) Jnana Yoga, Bhakti Yoga, Karmayoga
- 4. Aspects of Religion:-**
  - A) Morality and Science
  - B) Prayer and Worship

Section-II

- 5. Philosophical Thoughts of:-**
  - A) Hinduism, Buddhism, Jainism
  - B) Islam and Christianity
- 6. God, Nature and Man:-**
  - A) Attributes of God
  - B) Problem of Creation
  - C) God and Man
- 7. Existence of God:-**
  - A) Proofs for the existence of God-Indian views
  - B) Proofs for the existence of God-Western Views
- 8. Immortality of Soul:-**
  - A) The meaning and possibility Immortality.
  - B) Concepts of Immortality Survival, Reincarnation, Transmigration
  - C) Dectorine of Karma

१. धर्माच्या तत्त्वज्ञानाचे स्वरूप:-

- अ. व्याख्या स्वरूप आणि व्याप्ती
- ब. धर्माचे तत्त्वज्ञान आणि धर्म यातील संबंध
- क. धर्माचे तत्त्वज्ञान आणि ईश्वरशास्त्र व तत्त्वज्ञान यातील संबंध

२. धर्माचे स्वरूप :-

- अ. धर्माची व्याख्या आणि अर्थ
- ब. धर्माचे प्रकार - टोळी धर्म, राष्ट्रीय धर्म आणि विश्वधर्म

३. धर्माचे सिद्धांत :-

- अ. शोधात्मक, भावनात्मक, ऐच्छिक
- ब. ज्ञानयोग, भक्तियोग, कर्मयोग

४. धर्माचे दृष्टीकोन :-

- अ. नीतिमत्ता आणि विज्ञान
- ब. प्रार्थना आणि उपासना

विभाग दुसरा

५. तत्त्वज्ञान विषयक विचार :-

- अ. हिन्दूत्ववाद, शैवमत, जैनमत
- ब. इस्लाम आणि ख्रिश्चन

६. ईश्वर, मिश्रण आणि मानव :-

- अ. ईश्वराची स्वरूपा
- ब. निर्मितीची स्वरूपा
- क. ईश्वर आणि मानव

७. ईश्वराचे अस्तित्व:-

- अ. ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयीचे युक्ती वाद - भारतीय मत
- ब. ईश्वराच्या अस्तित्वाविषयीचे युक्तिवाद - पाश्चिमात्य मत

८. आत्म्याचे स्वरूप :-

- अ. स्वरूपाचा अर्थ आणि शक्यता
- ब. स्वरूपाच्या संकल्पना जीवंत राहणे, पुनर्जन्म अस्तित्वा
- क. कर्म सिद्धांत.

Books for Reading and Reference:-

1. जोशी ज. वा. धर्माचे तत्त्वज्ञान (कॉन्टिनेटल प्रकाशन, पुणे)
2. तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी अर्थधर्म स्मीक्षा प्राज्ञ पाठशाला वाई
3. तर्कतीर्थ लक्ष्मणशास्त्री जोशी हिंदू धर्म परीक्षा प्राज्ञ पाठशाला वाई
4. श्रीमती सिंधु डांगे शैव धर्म व तत्त्वज्ञान
5. श्रीमती सिंधु डांगे शैव धर्म व तत्त्वज्ञान
6. Edwards D.M – Philosophy of Religion
(Hodder and Stoughton)
7. Lewis H.D – Philosophy of Religion (Tata yourself Series)
8. Hicks – Philosophy of Religion
9. John E. Smith- Philosophy of Religion (Macmillan of Co.) 1969
10. Brian Davies – Introduction to Philosophy of Religion OUP 1982.

Paper NO.-VII (b)
Philosophy of Saints
Section-I

1. Basaveshwar:-

- A) Views on- Bhakti and god
- B) Doctrine of Kayak: - views on Pravatti and Nivatti
- C) Views on – Equility of cast and gender.

2 Kabir:-

- A) View on nature of ultimate Reality
- B) Concept of Guru, Distinction between sadguru and dharmguru.
- C) Criticism of traditional religion.

3. Nanak:-

- A) Nature of principles pf Sikhism
- B) Concepts of Hukum and Bhay
- C) Concept of Bhakti and Sahaj

4. Meerabai:-

- A) Concept of Prembhakti-Social and Spizitual dimension
- B) Spiritual development of meerabai, individual and social dimension

Section-II

5. Dnyaneshwar:-

- A) Philosophical basis Varkari Pantha.
- B) Reconciliation of Dnyanyoga, Bhaktiyoga and Karmyoga.
- C) Significance of Pasayadan

6. Tukaram:-

- A) Concept of tru Dharma and critism pakhanda
- B) His growth from a commoner to sainthood.
- C) Tuka Zalase Kalas:- Culmination of Varkari cult.

7. Ramdas:-

- A) Prapanch and Paramartha.
- B) Vivekavada
- C) Prayatnavada

8. Gadge Maharaj:-

- A) Method of dialogue and keertan.
- B) Social view on cleanliness of villages, addiction indebttness, social . unequality, Illiteracy and Dowary.
- C) View on Godworship and Irradiction of blind faith.

१. अक्षयेश्वर:-

- अ. भक्ती आणि ईश्वर विषयक मते
- ब. कायक सिंधदात-प्रवृत्ती आणि निवृत्ती विषयी मते
- क. जातीय आणि लैंगिक समानते विषयीची मते

२. कबीर :-

- अ. अंतिम अत्याच्या अक्षरूपविषयीचे मत
- ब. गुरू अंकल्पना-अक्षरूप आणि धर्मगुरू यातील फरक
- क. पारंपारिक धर्माविषयीची टिका

३. नानक :-

- अ. शीखवादाचे अक्षरूप आणि तत्त्वे
- ब. हकूम आणि भय अंकल्पना
- क. भक्ती आणि अहज अंकल्पना

४. मीराबाई:-

- अ. प्रेम भक्तीची अंकल्पना-सामाजिक आणि आध्यात्मिक आशय
- ब. मीराबाईचा आध्यात्मिक विकास-व्यक्तिगत आणि सामाजिक आशय

विभाग दुसरा

५. ज्ञानेश्वर :-

- अ. पारकरी संप्रदायाचे तात्त्विक अधिष्ठान
- ब. ज्ञानयोग भक्तीयोग आणि कर्मयोग यांचा समन्वय
- क. पक्षायदानाचे महत्त्व

६. तुकाराम :-

- अ. खरा धर्म आणि पाखंड अंकल्पना
- ब. सामान्यतत्त्वाकडून अंतपणाकडे पाटचाल
- क. तुका झालासे कळभ

७. रामदास:-

- अ. प्रपंच आणि परमार्थ
- ब. विवेकवाद
- क. प्रयत्नवाद

८. अंत घाडगे महाराज :-

- अ. अंवाद पद्धती आणि किर्तन
- ब. ग्रामीण अक्षता, व्यसनाधिनता, कर्जशाहीपणा, सामाजिक विषमता, अज्ञान, हुंड्याची प्रथा याविषयीची सामाजिक मते
- क. ईश्वराच्या उपासनेविषयीची मते आणि अंधश्रद्धा निर्मूलन.

Books for Reading:-

1. ब. बा. गोभायी, पाच भक्तिभंप्रदाय ,मेहता पळिलशिंंग हायूअ ,पुणे-1998
2. डॉ.गोविंद त्रिगुणायत - कशीर की पिचारधारा आहित्यनिकेतन, कानपूर
3. डॉ. श.गो. तुळपुळे- पाच भंतकपी, सुपिचार प्रकाशन मंडळ ,पुणे- 1982
4. गं. आ.अरदार - भंत आडःमयाची फलश्रुती, श्रीपिद्या प्रकाशन मंडळ, पुणे-1982
5. श.दा.पेंडसे - महाराष्टाचा भागवत धर्म, कॉन्टिनेटल प्रकाशन, पुणे
6. प.दि.कुलकर्णी - श्री.पनभुवनी. ओहम.प्रकाशन.पुणे
7. म.आ.घोंड पभायादान म.पा.अ.प्रकाशन.पुणे
8. डॉ.कृष्णदेव, शर्मा (अंपा.) मीराआई पदावली, रीगल बुक डेपो , नयी दिल्ली
9. भगवानदाअ तियासी – मीरा की भक्ती ओर उअकी काव्यभाधना का अनुशीलन . आहित्यभवन (प्रा.लि अलाहाबाद)
- 10.श्री. गाडगे महाराज – गो.नी दांडेकर.मॅजेरिटक बुकस्टॉल.मुंबई- 4
11. लोकभंत गाडगे महाराज प्रा.बा.तु.भगत. अंपा.अिधदराज प्रकाशन
12. श्री.गाडगेमहाराज गौरवग्रंथ- प्रा.बा.तु.भगत चैतन्य प्रकाशन. खोल्हापुर
13. Darshan Sing – The Religion of Guru Nanak, Lyal Book Trust
14. Thipperaswami, Basaweshwar, Maker of Indian Literature service sahitya.

Paper no.VIII (a)
Contemporary philosophy
(Indian and western)
Section-I

1. Mahatma Jotirao Phule:-

- A) Views on education of women and shudras
- B) Concept of slavery
- C) Sarvajanic satyadharm

2. Mahatma Gandhi:-

- A) Views on caste and untouchability
- B) Concept of truth and non-violence
- C) Satyagraha and sarvodaya

3. Dr. Babasaheb Ambedkar:-

- A) Criticism of caste system
- B) Concepts of liberty, equanimity and fraternity
- C) Dhamma and religion

4. Vivekanand:-

- A) Concepts of Devine nature of man
- B) Universal religion
- C) Practical Vedanta

Section-II

5. Jean paul Sartre:-

- A) Sartre as existentialist
- B) Being for itself, Being on itself, Being for others
- C) Concepts of freedom and badfaith

6. A.J.Ayer:-

- A) Verifiability principle
- B) A priori and analytic propositions
- C) Approach to metaphysics

7. Wittgentein:-

- A) His philosophy
- B) Picture theory of meaning
- C) Language games

8. B.Russell:-

- A) Kinds of knowledge
- B) Logical atomism
- C) Value of philosophy

पेपर नं.८ (अ)
भमकालीन तत्त्वज्ञान
(भारतीय व पाश्चिमात्य)

विभाग पहिला

१. महात्मा ज्योतीबाबा फूले :-
    - अ. विनया व शुद्धांच्या शिक्षणाविषयीची मते
    - ब. गुलामगिरीची संकल्पना
    - क. भार्जजनिक सत्यधर्म
  २. महात्मा गांधी :-
    - अ. जाती व्यवस्था व अस्पृश्यता विषयीची मते
    - ब. सत्य आणि अहिंसा
    - क. सत्याग्रह आणि सर्वोदय
  ३. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर :-
    - अ. जाती व्यवस्थे पुरील टीका
    - ब. स्वातंत्र्य समता आणि खंभूभाषण
    - क. धम्म आणि धर्म
  ४. विवेकानंद :-
    - अ. मानवाचे दैवी स्वरूप
    - ब. वैश्विक धर्म
    - क. व्यावहारिक वेदांत
- विभाग दुसरा**
५. जीन पॉल सार्थ :-
    - अ. सार्थचे अस्तित्त्ववादी तत्त्वज्ञान
    - ब. स्वहेतूक सत्, स्वनिहित सत्, स्वैतस्व (परहेतूक) सत्
    - क. स्वातंत्र्य, दुःखद्वंद्व
  ६. ए.जे.एअर :-
    - अ. प्रचितीचे तत्त्व
    - ब. अनुभवपूर्ण आणि विश्लेषक विधाने
    - क. सद्परवत् शस्त्राविषयीचा दृष्टीकोन
  ७. पिटरगेनबर्टाईन :-
    - अ. पिटरगेनबर्टाईनचे तत्त्वज्ञान
    - ब. अर्थ विषयक चित्रसिद्धांत
    - क. भाषिक स्वेळ
  ८. बबेल :-
    - अ. ज्ञानाचे प्रकार
    - ब. तार्किक परमाणुवाद
    - क. तत्त्वज्ञानाचे महत्त्व

Books for Reading and Reference:-

१. महात्मा फुले :- व्यक्तित्व व विचार
२. डॉ. भाषाभाहेष आंखेडकर भगवान खुधद आणि त्यांचा धर्म सिध्दार्थ प्रकाशन मुंबई
३. माधवी कवी :- आधुनिक तत्त्वज्ञानतील विचारप्रवाह
४. डॉ. नागोराय कुंभार :- विभाष्या शतकातील पाश्चात्य तत्त्वज्ञान अंपा. प्रबोधन प्रकाशन. लातूर
५. डॉ. शि. अ. अंतर्कर. :- भाषा. अत्य आणि तर्क अनु कॉन्टिनेटल प्रकाशन. पुणे
६. ए. जे. यांचे तत्त्वज्ञान :- परामर्श खंड 12. अंक 1 मे 1990 तत्त्वज्ञान विभाग विभाग पुणे विद्यापीठ. पुणे प्रकाशन.
७. रविंद्र मनोहर अखिलतत्वाद्. भारत मूद्रक प्रकाशक औरंगाबाद, 1979
८. विरगेन्स्टाईन परामर्श विशेषांक तत्त्वज्ञान विभाग पुणे विद्यापीठ पुणे प्रकाशन
९. विवेकानंद अमय वाडमय रामकृष्ण मठ कलकत्ता प्रकाशन
१०. N.K.Bose:- Selections from Gandhi Navjivan, 1957
११. B.R.Ambedkar:- Annihilation of Cast
१२. A.J.Ayer:- Language, Truth and Logic
१३. G.Pitcher:- Philosophy of Wittgenstein, Prentice, New Delhi,

Paper no.-VIII (b)
Philosophy of Education
Section-I

1. Philosophy and Education:-

- A) Meaning of Philosophy
- B) Meaning of Education
- C) Relation between Philosophy and Education

2. Idealism and Education:-

- A) Exponents and main Philosophical Ideas of Idealism
- B) Aims of Education
- C) The curriculum and methods of teaching

3. Naturalism and Education:-

- A) Exponents and main Philosophical Ideas of naturalism
- B) Aims of Education
- C) The curriculum and methods of teaching

4. Pragmatism and Education:-

- A) Exponents and main Philosophical Ideas of pragmatism
- B) Aims of education
- C) The curriculum and methods of teaching

Section-II

5. Religion Education:-

- A) Meaning and nature of religion
- B) Aspects of religious education
- C) Importance of religious education

6. Discipline and Freedom:-

- A) Concept of Discipline
- B) Concept of Freedom
- C) Reconciliation of discipline and freedom

7. Democratic Socialism and Education:-

- A) Characteristics of Democratic Socialism
- B) Educational Policies of Democratic Socialism

8. Education and National Intergration:-

- A) Meaning of National Integration
- B) Need of National Integration
- C) Educational Programmes for National Integration

पेपर नं ८ (ख)
शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान
विभाग पहिला

१. तत्त्वज्ञान आणि शिक्षण :-
    - अ. तत्त्वज्ञान म्हणजे काय ?
    - ब. शिक्षण म्हणजे काय ?
    - क. तत्त्वज्ञान आणि शिक्षण यातील संबंध
  २. अध्यात्मवाद आणि शिक्षण :-
    - अ. अध्यात्मवादाचे प्रमुख प्रवर्तक आणि तात्वीक संकल्पना
    - ब. अध्यात्मवादानुसार ध्येये
    - क. अभ्यासक्रम आणि अध्यापन पध्दती
  ३. निरुगवादा आणि शिक्षण :-
    - अ. निरुगवादाचे प्रमुख प्रवर्तक आणि तात्वीक संकल्पना
    - ब. निरुगवादानुसार ध्येये
    - क. अभ्यासक्रम आणि अध्यापन पध्दती
  ४. कार्यवाद आणि शिक्षण :-
    - अ. कार्यवादाचे प्रमुख प्रवर्तक आणि तात्वीक संकल्पना
    - ब. कार्यवादानुसार शिक्षणाची ध्येये
    - क. अभ्यासक्रम आणि अध्यापन पध्दती
- विभाग दुसरा**
५. धर्म आणि शिक्षण :-
    - अ. धर्माचा अर्थ आणि स्वरूप
    - ब. धार्मिक शिक्षणाचे दृष्टीकोन
    - क. धार्मिक शिक्षणाचे महत्त्व
  ६. शिस्त व स्वातंत्र्य :-
    - अ. शिस्तीची संकल्पना
    - ब. स्वातंत्र्याची संकल्पना
    - क. शिस्त व स्वातंत्र्य यांचा समन्वय
  ७. लोकशाही समाजवाद आणि शिक्षण :-
    - अ. लोकशाही समाजवादाची वैशिष्ट्ये
    - ब. लोकशाही समाजवादाची शैक्षणिक धोरणे
  ८. शिक्षण आणि राष्ट्रीय एकात्मता :-
    - अ. राष्ट्रीय एकात्मता म्हणजे काय ?
    - ब. राष्ट्रीय एकात्मतेची गरज
    - क. राष्ट्रीय एकतेसाठी शैक्षणिक उपक्रम

Books for Reading and Reference:-

1. डॉ. मधुकर कुंडले शैक्षणिक तत्त्वज्ञान व शैक्षणिक समाजशास्त्र महाराष्ट्र ग्रंथनिर्मिती
विद्या प्रकाशन .पुणे
2. डॉ.न.रा.पारबनीस शिक्षणाची तात्त्विक व समाजशास्त्रीय भूमिका नूतन
प्रकाशन
पुणे
3. प्रा.पि.पां.भोकील – शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान चित्रशाळा प्रकाशन पुणे - 2
4. प्रा.एल.जी.देशमुख – शिक्षणाचे तत्त्वज्ञान व समाजशास्त्र फडके .
.प्रकाशन.कोल्हापूर
5. Bhatia-Philosophy and Education
6. J.C.Agrawal- Theory and Principles of Education Viksa Publishing House
Pvt.Ltd. New Delhi.
7. Dr. A.S.Seetharamu- Philosophy of Education Ashish Publishing House,
New Delhi.
8. म.पि.अकोळकर - शैक्षणिक तत्त्वज्ञानाची रूपरेषा
9. य.ज.घारूरकर –शैक्षणिक तत्त्वज्ञान